

JOK-Bladet

Medlemsblad för Järnafältets Ornitologiska Klubb **2:2024**

***Stig Holmstedt: Forna äventyr i Göteborgs södra skärgård;
Korpen, allestädes närvarande nuförtiden...; Lyssna på fåglar -
utrustningstips; Alltfler kvinnor inom fågelskådningen.***

Notiser, setts sen sist, rapporter och höstens aktiviteter.

Järvafältets Ornitologiska Klubb (JOK)

Järvafältets Ornitologiska Klubb (JOK), bildades 3/1 1961 och har allt sedan dess haft till huvuduppgift att observera och värna om fågelfaunan på Järvafältet med omnejd.

JOK bedriver idag en intensiv verksamhet på Järvafältet, med målsättningen att området skall innehålla en så art- och individrik natur och fågelfauna som möjligt.

Då Järvafältet är utsatt för kraftig exploatering runt kanterna, utgör klubben en viktig garant mot eventuella övertramp. Detta görs genom fortlöpande dialog med de ansvariga kommunerna, myndigheterna samt andra offentliga och privata intressenter.

JOK är en fristående lokalklubb i Stockholms Ornitologiska Förening (StOF) regionalförening i BirdLife Sverige. Vi samarbetar också med andra närstående organisationer, t.ex. Naturskydds-föreningens lokalkretsar.

Medlemsavgiften är 100:-/kalenderår
pg 580 132-9 eller Swish på nr: 1234 059 358.
Glöm inte att meddela namn, adress, epost och tel.

Klubben har drygt 600 medlemmar.

Läs mer om klubben på hemsidan där du kan hitta kontaktuppgifter för styrelse och andra viktiga funktioner.
www.jokhemsida.se

JOK-Bladet

Årgång 64 (grundad 1961)

Nr: 2:2024

Utkommer med fyra nummer (mars, juni, sept o dec) per år till medlemmar i Järvafältets Ornitologiska Klubb (JOK). PDF kan hämtas på hemsidan av reg. medlemmar.

Gamla nummer kan laddas ner gratis i PDF-format från klubbens hemsida.

Upplaga: 750 exemplar.

Tryck: ÅTTA.45 TRYCKERI, Järfälla

Redaktör och grafisk form: Jorge Lintrup
Båtsman Nähls Gränd 4, 16347 Spånga

Tel: 070-641 60 40

Epost: jorgelintrup@gmail.com

Ansvarig utgivare: Ulf Svahn, Järfälla

Korrektur: Tina Lintrup Thagesson, Spånga

Medverkan med material i tidningen sker endast på ideell basis.

Icke signerat innehåll ansvarar redaktionen för. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera mottaget material.

Facebook: "Fågelskådare på Järva"

Hemsida: www.jokhemsida.se

Adressändring: ulf.svahn@gmail.com

Omslagsfoto: Sothönans ungar kan betraktas som "fulsnygga" med lite välvilja.
Fotograf: Niklas Beckman, Åkersberga.

Kverulera mera...

När skogsindustrin förväxlar naturskydd med terrorism...

ATL Lantbrukets Affärstidning ägs och drivs av LRF Media, knutet till bonderörelsen och skogsindustrin, och i viss mån även till Centerrörelsen som i likhet med "arbetarrörelsen" utgör en stark politisk kraft i Sverige. De senaste årtiondena har man i dessa kretsar börjat skrika högre och högre och krävt en starkare ägande- och självbestämmanderätt över markerna, samt att naturvårdskrafterna ska få mindre att säga till om generellt. Det är samma krafter som även kräver att man skjuter bort vargar, drar tillbaka naturreservat, och gläder sig över om Miljöpartiet marginaliseras.

I sin ledarsida i början på maj, uttrycker ATL genom sin politiske redaktör *Anders Gustafsson*, sin besvikelse över att staten tillhandahåller en app där man kan knäppa in en bils registreringsnummer och få fram ägaren och dennes adress. Man oroar sig för att tjuvar ska åka ut till långtidsparkeringen på Arlanda och knäppa fram bortresta familjer, för att kort därefter plundra deras hem. Fy skäms staten, för att hjälpa dessa tjuvar!

Exemplet framhålls främst för att jämföras med appen "Skogsmonitor" som vi skrev om i ett tidigare nummer (3-4:2023 s.4), och som är till för att hitta det som återstår av skyddsvärda gammelskogar i vårt land. För där kan naturnissarna - som gärna jämförs med terrorister - få hjälp att hitta fram till skogsområden som ännu inte utsatts för kalhyggesbruk och där knäroten sticker upp lite här och där bland blåbärsrisen.

Ja, man har faktiskt gått till stor attack mot knäroten - den lilla blyga orkidén och skylla den för att vara så vanlig att man riskerar att få stopp för allt skogsbruk och ruinera alla intet ont anande skogsägare!

Skogsaktivister jämförs med terrorister, och Naturskyddsföreningen betraktas som en boren fiende till varje hederlig och jordnära markägare, samtidigt som man på vissa håll gör sig av med naturvärden som kan hindra skogsbruket från att avverka gammelskog. Det görs med hjälp av "naturvårdsrensningar" där man helt enkelt går in innan avverkningsanmälan görs, och rensar bort allt som eventuellt kan utgöra stöd för naturvårdsåtgärder, t.ex. sällsynta blommor, hålträd, risbon, svampar, lavar, m.m. Gud förbjude om någon tretåig eller mindre hackspett skulle bli anledning till att man blev tvungen att begränsa avverkningsen!

I en intern "insändare" i ATL utmålas Naturskyddsföreningen som på gränsen till en terrororganisation som har till syfte att krossa små privata skogsinnehavare genom att utnyttja skogsvårdslagen och miljöbalken som verktyg för att stoppa skogsavverkningar som enligt skribenten "Amalia Mattsson, skogsägare Edebo", tar födan ur munnen på fattiga skogsbönder med statens hjälp. Inget nämns om att *Amalia Mattsson* i själva verket är en centerpartistisk politiker, aktiv LRF:are, som jobbar hårt på att underminera naturvårdsrörelsen och framförallt Naturskyddsföreningen när hon kommer åt.

Hon avslutar sin "insändare" så här: "Att systematiskt ta bruksrätten till skogen ifrån dess ägare är inte ett lobbyarbete utav Sveriges största miljöorganisation - den är inhemsk terror mot landsbygdens företagare!" Man vill dessutom ge sken av att de små privata skogsägarna själva sysselsätter sig med att sköta sina skogar på deltid, vilket är en lögn eftersom de flesta av dem låter stora skogsentreprenörer göra jobbet - utan att ägarna någonsin ens besöker sina skogar personligen. Utom möjligtvis under älgjakten...

När ska de lära sig, att alla begränsningar som skogsägare möter när de utnyttjar naturresurserna på sina marker är stadgade i lagar, och att bryta mot lagen även på sin egen mark, är kriminellt! Naturskyddsföreningen och skogsvännerna bara pekar på dessa realiteter. ☒

Varning för: Influere och deras nonsens!

Häromveckan avslöjades influensern *Bianca Ingrassio* med att göra reklam för och tigga pengar för *Gina Tricots* hittepåskog som inte befanns vara annat än en liten sank åker med knappt midjehöga "träd" i Danmark, där man ställt ut fyra bikupor som inte längre sköttes. Dessutom hade Bianca funnits göra reklam för giftiga sminkprodukter. Självt hade hon inte den blekaste om vad hon gjort reklam för... Det visar med all tydlighet att hela den branschen är sjuk och fruktansvärt missvisande. Självutnämnda "experter" vars främsta mål är att hysta in pengar åt sig själv, befinner ofta vara charlataner och helt fel personer att lita på när de säger sig vara "ekologiska" och "miljövänliga"! ☒

Tack för ordet! Jojje Lintrup,

Fotografier, bilder och texter i JOK-Bladet...

...är samtliga inlämnade på ideell basis utan att någon ersättning utgått, och är därför enormt viktiga bidrag till naturskyddet i vårt verksamhetsområde och på annat sätt.

Stort tack till alla som bidragit!

Så stödjer du JOK!

Bli medlem, så får du:

- JOK-Bladet, fyra nummer per år
- delta i klubbens alla vandringar - gratis
- anmäla dig till klubbens alla fågelresor (som brukar ha ett begränsat deltagarantal) till självkostnadspris
- följa med på klubbens långexkursioner till självkostnadspris
- delta i aktiviteter med likasinnade som hjälper dig tillrätta när du behöver det
- inbjudningar till klubbens innekvällar och föredrag under årets mörka månader
- delta i klubbens övriga verksamheter, som t.ex. holkuppsättning, vintermatning, etc.
- röst- och motionsrätt på årsmötet med möjlighet till påverkan över verksamheten
- tillgång till alla tidigare utgåvor av JOK-Bladet i PDF-format

Medlemsavgift:

Medlemsavgiften är 100:- per kalenderår

Ge bort ett medlemskap:

Ett medlemskap är en gåva som räcker ett helt år. Både mottagaren och klubben gynnas, och inte minst våra fåglar i naturen! Eller ännu bättre: Värva en ny medlem!

Minnesgåva:

Hedra en persons minne med en minnesgåva till JOK. Pengarna går oavkortat till klubbens vinterfågelmatning eller till andra naturvårdsprojekt. Markera gärna vilken verksamhet som du vill ska mottaga gåvan.

Betalning:

Plusgiro: 580 132-9

Swish: 1234 059 358

Visa din tillhörighet! Doppingdekaler och tygmärken säljs av Mats Weiland, Naturcaféet, Tommy Karlsson (30m-kärret), samt styrelsen genom bl.a. Ulf Svahn (diverse exkursioner) och Jojje Lintrup (mobila kaffebordet). Vinsten går oavkortat till fågelnskyddet på Järnåfältet.

Pris: plastdekal = 10:- tygmärke = 25:-

Ordföranden har ordet:

Naturen står aldrig still...

När man som jag levtt en stund och dessutom haft möjligheten att återkomma till samma plats år efter år kan man snabbt konstatera att naturen aldrig står still. Den är alltid i förändring. I sig tror jag att det är något vi människor gärna glömmar. Vi tenderar att tycka att det finns ett idealläge som oftast är det vi befinner oss i och att det sedan ska vidmakthållas. Om man tittar på exempelvis fåglarnas utveckling över tid är det något som är tydligt. Vissa arter ökar och andra minskar och inte bara som en konsekvens av människans påverkan även om det naturligtvis är än av de stora faktorerna. Om vi ändrar något i exempelvis jordbruket kommer det att gynna några medan andra kommer att missgynnas. Det stod oerhört klart när giftanvändningen i jordbruket och samhället i övrigt stod på sin topp under 1960-talet. Tyst vår av Rachel Carson som kom ut 1962 var en väckarklocka för många. Vi har lätt för att se med positiva ögon på de arter som ökar och oroas över de som minskar. Logiskt? Egentligen inte. Jag har under snart 50 år återkommit till vårt ställe norr om Norrtälje och kan därmed göra en egen liten resa i förändringen på fågelsidan. Den kanske största och häftigaste förändringen står havsörnen för. När jag började skåda i området fanns där inga havsörnar. Därefter började utfordring under vintertid och någon enstaka gång kunde man ha tur och se en havsörn. När jag förra året besökte ett fågelnskyddsområde på en ö kunde jag räkna till 21 havsörnar på och runt ön. Det är maffigt och delvis en konsekvens av positiv mänsklig påverkan. Men havsörnen äter andra djur och då inte minst olika fåglar. Just detta revir är på en ö med en skarvkoloni vilket är som att bo i vishusboden. Att skarvens ökning har gynnat havsörnen torde stå klart. Men den tar även annat. Jag har själv sett när två havsörnar tillsammans jagade en storskrake under en längre tid. Hur det slutade vet jag inte då jag var tvungen att åka iväg på den väntade på men det var en speciell upplevelse att två örnarna samordna och samarbeta i sina mot fågeln som de försökte komma genom att Ejdern har tid och detta den och två-arna till havs påtagligt. Att honor kan är inte svårt att verkar sannolikt där bristen på domar påverkar. Under 90-talets höra rosenfinken runt tomten och inte bara 2k hanar som ännu inte jag sparat upp sjungande fåglar har det varit ungfåglar. Samtidigt har härmsångaren ökat och vi har i år en häckning precis utanför tomten. Svartvit flugsnappare har en nedgång medan steglitsen ökar och mindre korsnäbb är stabil. Naturen är i ständig förändring. Det är naturligt i sig, men vi behöver vara observanta på vad som just är naturligt och vad som är en konsekvens av mänsklig påverkan. Slutligen vill jag bara peka på att höstprogrammet har varit ute på hemsidan en tid och finns även med i bladet, och från styrelsens sida hoppas vi att det ska finnas något för alla. Vi ses! ☒ **UFFE**

Klubbstyrelsen 2024:

Ordförande (programansvarig): Ulf Svahn, Barkarby (ulf.svahn@gmail.com)

V. ordf. & webmaster: Åke Jernberger, Viby (norrsvik1@outlook.com)

Sekreterare: Yasmin Sjöholm, Edsberg (yasmin.sjoholm@gmail.com)

Kassör: Maria Luiza de Lange, Barkarbystaden (luizaziolkowska@gmail.com)

Ledamot & redaktör: Jorge Lintrup, Flysta (jorgelintrup@gmail.com)

Ledamot: Bengt Sundberg, Edsberg (bengt.sundberg@posten.se)

Ledamot, innekvällar: Johan Wallin, Kista (cj.wallin@gmail.com)

Ledamot, familjeaktiviteter: Ingrid Stenman, Viksjö (ingrid@lekajamt.se)

Ledamot, medlemsregister: Anders Joachimsson, Råsunda (andersjoachimsson@gmail.com)

För övriga funktionärer se hemsidan.

Notiser

Foto: Nils Eng

Fiskdöd i Säbysjön

Alla har kanske uppmärksammat att det har varit en omfattande fiskdöd i Säbysjön under vintern. Fiskdöd uppträder med ojämna mellanrum och är lika trista som ovälkomna. Men inte för alla... Det var stor ansamling av såväl trutar som havsörnar som smörjde kräset. Med start den 18 mars, med till slut hela 14 havsörnar vid iskanten utanför Rocksta, fram till den 28 mars då det sågs 5 havsörnar, var det stort kalas. Den 18 mars var det också ca 60 gråtrutar som var där och tog för sig av fiskarna liksom ett mindre antal havstrutar. Den enes död den andres bröd passar alltför väl in på denna händelse. Händelsen har sin grund i syrebrist. Grunda slättsjöar drabbas ibland av detta då långa och kalla vintrar med lång istid försämrar syrenivån med fiskdöd som resultat. Man kan ha olika syn på detta, men kommunen har i sitt arbete kommit fram till att man inte ska t.ex pumpa ned syre i sjön. Det har sin grund i att Säbysjön är en viktig fågelsjö och att fågellivet påverkas negativt av exempelvis för många gäddor. Åtgärder görs istället för att minska övergödningen som i sin tur är en orsak till att för mycket organiskt material bryts ned under vintern. Frågan lever vidare vilket man kunde läsa om i Mitti i slutet på april. (US) <https://www.mitti.se/nyheter/fiskeklubben-kritisk-mot-kommunen-efter-massdod-bland-fisk-6.3.219595.0a3af92963> ☒

Varför är det så bökigt med information om medlemsavgiften?

Det är en del som har reagerat på att medlemsavgiften inte längre aviseras via en inbetalningsavi i JOK-bladet utan att det bara sker via en uppmaning. Varför är det så? Skälet är ekonomi. I styrelsen arbetar vi bland annat med att hålla nere kostnaderna så att vi kan fortsätta hålla en låg medlemsavgift. Den är idag 100 kr per år och har varit på den nivån i ett antal år nu. I samband med att vi gjorde om tidningen till en posttidning sjönk kostnaden för distribution kraftigt. Tidigare köpte vi in kuvert och lämnade in dem med vanligt brevporto till postnord. Kostnaden för ett vanligt brevporto 100 gram som är det vi skulle behöva använda är 36 kr att jämföra med kostnaden för en posttidning på 4,51 kr. Det säger sig självt att det blir en väldig besparing för klubben. Till det kommer kostnad för kuvert och arbetet med att kuvertera och transportera. Fördelen kommer dock med nackdelen

att vi inte kan lägga med ett inbetalningskort som en påtaglig påminnelse om att det är dags att betala in medlemsavgiften. Det är dessutom så att det är väldigt få som använder sig av inbetalningskort numera. Det allra flesta inbetalningarna sker via digital banköverföring och nuförtiden även via Swish. För att ytterligare påminna om medlemsavgiften skickar vi ut påminnelser via mejl till de som vi har mejladress till. Det är ett enkelt och billigt sätt att påminna även om det kanske för en del kan upplevas lite tråkigt att få en påminnelse. Tyvärr kan vi inte nå alla med mejl då vi inte har mejladress till samtliga samt att en del byter mejladresser under ett år och tänker inte på att uppdatera den hos oss vilket då försvårar hanteringen. Vi har valt att titta på ett par olika lösningar för att göra rutinerna enklare framöver men för tillfället kommer vi att ha kvar nuvarande lösning. Nuvarande lösning är inte problemfri då det ibland är svårt att spåra betalningar. Från styrelsens sida kommer vi att återkomma i frågan, och vi ber er att ha tålamod med att det blir påminnelser via mejl när vi inte fått in medlemsavgiften. (US) ☒

Kommentar till årsrapporten för 2023.

Uppmärksamma läsare har återkopplat om observationen av trastsångare i Råstasjön. Beteendet var sådant att man på goda grunder kan tro att det faktiskt rörde sig om en häckning i området. Det framgår inte av rapporterna i artportalen att en häckning faktiskt har ägt rum, men det rörde sig om 2 exemplar. Det närmaste man kan läsa är att en individ hämtade bomaterial. Den första rapporten är från den 3:e juni och den sista är från den 9:e juli. Enligt artfakta läggs ägg ifrån 10 maj till den 20 juli och äggen ruvas i 14 dygn och ungarna stannar ytterligare 12 dygn i boet. Det ger 26 dygn vilket är inom ramen för observationerna. Det är de ettåriga hanarna som kommer så sent som i maj/juni och de brukar inte häcka. Adulta fåglar flyttar i månadsskiftet juli augusti medan ungfåglarna stannar till in i september. Även om det kanske inte kan slås fast till 100 % är det kittlande att det kan ha varit en häckning. Låt oss hoppas på det. Det kan i så fall innebära att de kommer tillbaka då upp till hälften av ungarna återvänder till samma lokal för att häcka. ☒

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)...

... "nomineras för att gång på gång proklamera vikten av öppna landskap och betade hagmarker för den biologiska mångfalden – samtidigt som de lobbar för ett avveckla det så kallade beteskravet, det vill säga kossors rätt att beta just hagmarker under sommarhalvåret. Samtidigt har LRF gått till storms mot de senaste uppdaterade nordiska näringsrekommendationerna, som för första gången tagit ett samlat grepp över både hälsa och miljö. De över 400 forskningsrapporter som ligger bakom rekommendationerna konstaterar att en högre andel vegetabilier är bäst för både hälsa och miljö. Detta kallar LRF för ett "folkhälsoexperiment" och passar då på att lyfta vikten av öppna landskap och betade hagmarker – igen. Vi undrar hur LRF vill ha det och tycker att det luktar greenwash långa vägar." Konstaterar *Jordens Vänner* som har nominerat LRF till det föga smickrande "Sveriges minst attraktiva miljöpris": Svenska Greenwashpriset. LRF verkar inte riktigt gå i takt med sitt gröna förflutna... ☒ Källa: *Natursidan.se*

Lite uppåt för vitryggen...

Den akut hotade vitryggiga hackspetten har haft rekordmånga häckningar i år. Under året har tolv lyckade häckningar ägt rum bland runt 18 par, och totalt har omkring 50 fåglar observerats i landet. Förra året var det elva lyckade häckningar. Genom att restaurera lövskog hjälps också minst 200 andra hotade och rödlistade växt- och djurarter som är beroende av samma slags skogsmiljöer. Naturskyddsföreningen har drivit projekt vitryggig hackspett sedan 1990 och genomför restaureringarna i samverkan med flera länsstyrelser, skogsägare och skogsbolag. ☒ (Källa: Naturskyddsföreningen)

Ill: Håkan Delin

Försenat nummer

Flera olika anledningar till JOK-Bladets försening hänvisar redaktionen till... Alla naturligtvis helt legitima. En av anledningarna heter *Lennon* och är 4½ månader gammal och vill umgås med morfar var och varannan dag. ☒

Ny P-plats vid 30m

Järfälla kommun har nu äntligen utnyttjat en av de gamla s.k. helikopterplattformarna vid 30-meterskärret till ny rymlig parkering utöver den gamla. Ett bra sätt att återvinna gamla militära anläggningar till nytta för allmänheten!

Man har varit tveksam till åtgärden, då man tidigare utsatts för våldgästning, genom att osteuropeiska eller möjligtvis irländska s.k. EU-medborgare upprättat långvariga läger på platsen. Detta har medfört stor nedskräpning och vandalisering av platsen.

Vi skådare tar naturligtvis vårt ansvar och parkerar där när p-platserna vid bommen inte räcker till, så att vi visar vår tacksamhet för det arbete kommunen gjort för vår skull. Vi tar av oss hatten. Tack! ☒

Mer solceller som skuggar!

I Frankrike är det inte en ovanligt syn med parkeringsytor innehållande solceller. Men nu tar den franska regeringen ytterligare kliv för att säkerställa att parkeringsplatser blir en garanterad källa för grön energi. Genom en ny lag måste ägare till parkeringsanläggningar innehållande mellan 80 och 800 platser installera solpaneler till sin anläggning inom fem år. Ägare till större parkeringar än det har ännu högre krav - de måste agera inom tre år och dessutom ska minst 50 procent av ytan täckas.

En mycket bra idé, tycker redaktören, som har svårt att hitta lämpliga skuggiga parkeringar att stå på när juckan är med under sommarhalvåret...

Det borde också vara obligatoriskt att utnyttja alla företagstak (inklusive köpcentra) som utgör en stor del av takytorna i Sverige. Varsågod och lagstifta! ☒

Upprustning i Överjärva...

Solna stad upprustar för närvarande Överjärva gård så att framförallt barnen ska få ett fint utflyktsmål till nytta för själen.

Den gamla fallfärdiga ladnan som fungerat som ridstall tidigare är nu inplastat och rustas nu upp till en ny 4H-gård där barn och familjer ska kunna lära och leka sig till mer om husdjuren på en gård. Hästskostallet, som hittills funkade som café och naturskola, ska renodlas som naturskola.

Gula villan, som stått oanvänt länge, kommer att förvandlas till café, restaurant och butik.

Utöver dessa byggnader kvarstår Statarlängan som ett visningshus och museum över statarsamhället som levde kvar ända fram till andra världskriget.

Även vinterträdgården kommer att restaureras och fungera som ett ställe för vigslar, dop och utställningar.

Överjärva är en del av Järvafältet trots att det ligger på andra sidan järnvägen. E4:an som går längre in mot Ulriksdal utgör gräns. Tyvärr är Överjärva satt lite på undantag av JOK, trots att gården ingår i Igelbäckens naturreservat i Solna. Gör ett besök där för all del! ☒ (JL)

Gulbrynat i Finland

I början på juli fick fågelskådaren Kalle Hiekanen syn på en gulbrynat sparv (*Emberiza chrysophrys*) i Siikajoki, Finland. Arten har aldrig setts i vårt grannland tidigare. Vanligen håller sparven till i de mellersta och östra delarna av Sibirien och är väldigt sällsynt i Europa. Den gulbrynade sparven har observerats mindre än tjugo gånger på hela kontinenten. Arten har tidigare syns till en gång i Sverige, Norge och Danmark, bland annat i vintermatningen vid 30-meterskärret för några år sedan... ☒

Ungdomsminnen

från Göteborgs södra skärgård av Stig Holmstedt

(Denna artikel bygger på två artiklar som jag 2023 skrev till Fåglar på Västkusten)

Styrsö, Tången.

Foto: Karl Alfred Träff

I sin vackert skrivna bok "Jag kommer av ett brusand' hav" berättar Evert Taube hur han en marsdag står i fönstret i sin våning på Östermalm i Stockholm, blickar mot Hedvig Eleonora kyrkas ärgiga kupol och då känner en stark längtan ned till Västkusten och Göteborg där alla koppartak är starkt ärggröna av de saltmättade vindarna. När så en mås passerar kupolen drar hans tankar vidare ut genom Södra skärgården, över Vinga Sand till Vinga, ön där han växte upp.

Inga jämförelser i övrigt, men själv bodde jag under min uppväxt på en parallellgata till Everts, hade samma utsikt mot kyrkan och kände, naturligtvis många år senare, samma längtan ned till sommarparadiset, fiskeläget Styrsö Tången, i just Södra skärgården. Särskilt på vårvintern då en ny tremånaders vistelse så sakteligen börjar komma inom räckhåll.

Styrsö är den största ön i den kompakta, örika och varierande Göteborgs södra skärgård, som faktiskt ligger i Västergötland och alltid tillhört Sverige. Jag tillbringade alla somrar där mellan 1944 (då två år) och 1965. Ja, alla utom 1945 då familjen bodde på Vindö i Stockholms innerskärgård; en förlorad tid med skog ända nere i strandkanten, unket bräckt vatten, mygg och huggormar.

Mina skådarkamrater

Som stadsbo, ja ännu värre stockholmare, blev jag oftast inte omedelbart accepterad av Styrsös barn och ungdomar så min kompisrets bestod i början i huvudsak av mina något yngre kusiner Jan och Ove, samt jäm-

årige Robin med samma efternamn, Holmstedt, som vi andra. Mig veterligt var vi dock inte alls släkt med honom.

Robin var den jag umgicks mest med. Han var helt döv, eller dövstum som man sade då. I början på 1950-talet fiskade vi mycket tillsammans, mest torsk, men även makrill och vitling. Men då vi i juni 1954 åter träffades på sommarön upptäckte vi att vi båda under våren, oberoende av varandra, hade drabbats av "fågelinfluensan". Från och med då och i 11 år var det aktiv skådning i skärgården som gällde hela sommaren! Vi kom mest att syssla med ringmärkning av framför allt vitfågel och tobisgrisslor på försommaren och skådning av rastande vadare därefter. Men vi gick också igenom skogarna på öarna; till skillnad från på Bohusläns öar fanns det redan då en del skog här, fast den höll sig inne på öarna och dristade sig inte ned till vattnet, som i insjöar och Stockholms inner- och mellanskärgård.

Till skådarkretsen fogades så småningom också Ove Elfstam och Janne Theman. Ove bodde nära mig på Styrsö Tången och var redan i övre tonåren ett stort original med sitt väldiga röda skägg och sina två stora hundar; en engelsk blodhund, "Aston don Ulvus", och en afgansk vinthund, "Knöveln". Janne fanns i societetsghettot på Vargö Udde och som uppvuxen i Götet fick han finna sig i att ibland kallas Janne Lipton. Han var en skicklig skådare och därtill en habil seglare; jag imponeras än idag av hans halsbrytande och skickliga manövrar av folkbåten Kluck a Luck, när han i stark medvind tog sig in i den trånga hamnen på fyrön Yttre Tistlarna.

Storskalig märkning av vitfågel

Förutom att segla rodde vi eller for med

Foto: Ulla Arnberg

aktersnurra för att utforska skärgårdens alla öar, holmar och skär. På mindre holmar i grunt vatten fanns det flera stora fiskmåskolonier och här drog jag nytta av mina kusiner och några andra yngre förmågor. De gick före, vände måsungarna och lade dem på rygg. Sedan kom jag och applicerade ringarna. Löpande bandet! Gråtrutkolonier fanns på många större öar och holmar och en mycket stor silltrutkoloni på Kalvholmen söder om Vrångö. Och ovanligt många havstrutar häckade på Vasskären utanför Galterö. Vid ett tillfälle hade nästan alla ungarna gett sig ut på vattnet utan att ännu kunna flyga, men vi jagade ikapp och hivade ombord dem så att ekan blev full av skrikande havstrutungar. Efter vissa brottnings-

övningar kunde vi successivt märka alla och återbörda dem till vattnet. Fångstmetoden var kanske inte helt etisk sett med dagens ögon?

Ganska nära Vasskären ligger den för skärgården unika holmen Danska Liljan. Den utgörs helt av en grusrevel och var åtminstone förr hemvist för skärgårdens i särklass största koloni av fisktärna. Vid ett tillfälle lade jag till här med min segelbåt för att ringmärka vilket inte var populärt hos min morfar som var med. Han fick sitta och hålla från med en båtshake, maken till dålig hamn hade han aldrig sett....

Märkning av tobisgrisslor

Roligast att märka var tobisgrisslorna. För att komma åt dem fick man kravla på marken och tänja på armarna under de stora stenrammel där de bodde. De var väldigt feta och goda att greppa, men man fick hålla bakändarna ifrån sig eftersom de ofta sprutade ut en tjock vätska, lik olivolja till färgen, men dessvärre inte till lukten ... En av de största kolonierna låg på Yttre Tistlarna, alldeles för långt borta och långt ut från Styrös för att nå med mindre båtar. Men jag och kusinerna ordnade så att vi vid första besöket, 25/6-59, fick följa med Einar Kjellberg, som var båtsman på lotsbåten Gunvald. På vägen ut hämtade vi upp lotsen på Vrångö och väl ilandkomna på Tistlarna gav jag och kusinerna oss genast ut på ön för att lirka fram grissleungar. Detta tog sin rundliga tid så när vi kom tillbaka hade Einar redan fixat middagen, den mest välsmakande torskgryta jag någonsin smakat. Tyvärr hade han och framför allt lotsen också intagit en avsevärd mängd brännvin. På Einar, som var en oerhört timid och snäll person, märktes det knappast, men lotsen snedtände när vi ätit klart och kvällen avslutades med att han under utslungade av vilda kötteder jagade oss ungdomar över den lilla ön med en stekpanna som tillhygge. Denna jakt kunde bara sluta på ett sätt. Vi snabba och viga kom undan och lotsen raglade tillbaka till stugan och stupade i säng. Man kan undra vad som hänt om han då fått ett lotsupdrag...

Sveriges första slöjnt

En av mina skådarkompisar i Stockholm, Peter Enström, hade genom sin far, som från Japan importerade framför allt kontorsartiklar, kommit över de första slöjnt som setts i Sverige. Peter och jag provade dem genom att bl.a. fånga en kornknarr vid Hjälsstaviken och en gräshoppsångare vid Ärvinge på södra Järvafältet. På Styrös testade jag dem några gånger invid den minkfarm som då låg i de s.k. Utemarkerna, det stora området av berg, ljunghedar och grunda stränder som då täckte södra halvan av ön. Jag trodde att minkfarmen skulle dra åt sig mycket flugor och därmed fåglar, men företaget blev tyvärr en besvikelse. Några hämplingar och en törnsångare var hela utbytet. Jag fick nöja mig med att i flera år vara landets största märkare av vitfågel och tobisgrissla. Kanske också av tornfalk, som häckade i mindre stup på flera ställen. Falkarna var f.ö. de enda dagrovfåglar som vi fann häcka på öarna, men det fanns nog också några par sparvhök. Vid två tillfälle hittade vi bon av hornuggla.

Upptäckten av Galterö och Lökhollen

Efter tips från Inga Berzenius på Brännö, även känd som "Örn-Inga", rodde Robin och jag en junidag 1954 för första gången till Galterö, invid stora farleden in mot Göteborg. Inga berättade nämligen att det fanns flera arter häckande vadare där. Mycket riktigt; inte långt från platsen där vi landade varnade flera rödspovar. Åtminstone såg de likadana ut som de vi i veckan innan hade sett vid vår första expedition till Getterön. Efter att ha konsulterat dåtidens rätt magra litteratur insåg vi dock att det på båda ställena var fråga om rödbenor. Vi döpte ängen där de häckade till "Rödbeneängen" och viken där vi steg iland till "Landningsviken". Vid första viken mot Rivöfjorden häckade ett par större strandpipare vilket föranledde namnet "Strandpiparviken". Den stora viken åt väster döptes till "Stora badviken" och det grunda sundet mot Stårholmen rätt och slätt till "Stårholmssundet". Robin och jag upptäckte vid senare besök att ön framför allt var en bra rastlokal för nordliga vadare i juli-augusti (sedan tog sommarlovet slut). Vi kom därför att under de följande åren besöka Galterö nästan varannan dag och hittade då de flesta av våra vadararter, en majoritet i "Stora Badviken" eller "Stårholmssundet". Som ett kuriosum kan jag nämna att vi i en liten

damms uppe på ett berg på ön fann kullar av både årtar och rörhöna.

Frågan är vem som egentligen upptäckte Galterö som fågellokal, en av Göteborgstraktens främsta. Örn-Inga berättade ju bara om de häckande vadarna. Var det så illa att en av upptäckarna var en stockholmare?

Läsaren kanske nu undrar hur en döv person som Robin kunde ha nöje av fåglar? Jo Robin hade en desto bättre syn och en närmast magisk förmåga att vända sig om och hitta något nytt! Hans sätt att bära sin kikare; alltid i läderfodralet, verkade kanske opraktiskt. Men med några blixtnabba rörelser kunde han få fram och sätta den till ögonen! Fodralet vändes upp och ner, en snabb skakning och kikaren låg i handen. Lätt som en plätt! Vi kommunicerade genom några dövtecken jag lärde mig, några hemmagjorda tecken vi själva uppfann och genom läppavläsning.

Näst Galterö var Lökhollen väster om Vrångö, den bästa lokalen för rastande vadare. Här tjänade lagunen mitt på ön och den stora tångbanken utanför den som en magnet. Utan att bli förvånad konstaterade jag att holmen år 2021 drog åt sig en sumpvipa...

Lökhollen var också platsen för ett av Södra Skärgårdens två häckande par kustlabb.

Rariteter

Rariteter då? Nja, först och främst var jag bara i skärgården under de ganska still-

Styrsö Tången i början av 60-talet, foto: författaren

samma sommarmånaderna och sedan var ju bestämmingslitteraturen begränsad. Vi noterade dock bl.a. en tofslärka vid fyren på Vinga 30/7-57, samt en subadult vitvingad trut som i juli-augusti 1962 drog runt mellan öarna. Vidare fältpiplärka vid två tillfällen. Och i slutet på maj 1961 kom en riktig stänkare! Efter studentexamen hade jag och en kompis farit till Brännö för att rusta min segelbåt som vinterförvarades på ett varv där. En kväll tog vi oss upp på berget ovanför öns badplats för att beundra solnedgången och den fantastiska utsikten över skärgården. När det började skymma startade ett taktfast visslande, från Käsö som vi bedömde det. Självfallet en fågel, men vilken? Gåtan löstes några dagar sedan då jag talade med en av de mer prominenta skådarna i Göteborg. Det var en dvärguv som hade slagit sig ned på ön och som under dagarna satt under en tegelpanna. Tredje eller fjärde fyndet för landet, och fram till idag har det inte varit fler än elva! Tyvärr var jag inte företagsam nog att ansöka om att få besöka den militära ön, men varje kväll under en stor del av sommaren kunde jag avlyssna fågeln från hamnen i Styrsö Tången.

Stora förändringar i fågelfaunan sedan 1950-talet

Texten ovan fick jag publicerad i februari 2023 av Fåglar på Västkusten. Ganska omgående hörde då flera äldre skådare av sig, bl.a. Lars Hellman, Brännö och Gösta Olofsson, Donsö. De hade haft koll på fågellivet i skärgården sedan 60- respektive 80-talet och påpekade båda att det skett väldigt stora förändringar av fågelfaunan sedan jag var verksam där. Vi beslöt att skriva en ny artikel till Fåglar på Västkusten om detta.

Göteborgs södra skärgård lämpar sig sällsynt väl för en studie av en lokal häckfågelfaunas utveckling över tid. Övärlden är kompakt och geografiskt lätt definierad, så när som på att en rad holmar i nordväst bryter

mönstret och sträcker sig ut mot Vinga. Skärgården är väl skild från fastlandet genom ganska vida och i huvudsak öppna vatten.

Vegetationen på de större öarna i södra skärgården har sedan 1954-1964 starkt förändrats sedan kreatursbetningen till största delen upphört i mitten av 1900-talet. Öppna ljungh- och gräsmarker har i

Dvärguv, foto: Oscar Nilsson

stor omfattning spontant beskogs med i huvudsak blandskog av ek, asp, björk och tall, nu i allmänhet 50-60 år gammal och av naturskogskaraktär. Detta har medfört en betydande förändring av fågelfaunan med en stor ökning av skogsbundna arter. Antalet arter på ljunghedarna var litet och förlusten där därför långt mindre än tillskottet av arter genom beskogningen. Förändringarna i fågelfaunan har också haft andra orsaker. Många av dem hänger

samman med nationella eller regionala trender som i sin tur kan ha olika orsaker, t.ex. förändringar av klimatet eller tillgången på föda. I skärgården har minkens och rävens ökning, liksom uppsättning av holkar, också spelat en stor roll för några arter. Vi kom fram till att ett långt större antal arter har ökat än minskat samtidigt som det totala antalet individer sannolikt har minskat, främst genom den kraftiga tillbakagången av ejdern och vitfågeln. Överhuvudtaget är det många typiska arter för Västkustens skärgårdar som har minskat; jämte ejder och de flesta vitfåglar också gravand, småskrake, rödbena, tobisgrissla och skärpiplärka. Förutom ett flertal skogsbundna fåglar har arter som kanada- grå- och vittkindad gås, knölsvan, knipa, skrattnås, storskarv, toppskarv (!), gråhäger och tornfalk etablerat sig eller ökat starkt och en rad andra arter ökat måttligt. 35 arter har dokumenterats ha ökat och 21 minskat. Vanliga skogsarter som ringduva, koltrast, rödhake, lövsångare, svarthätta, talgoxe, blåmes och bofink har inte dokumenterats, men de flesta har sannolikt också ökat till följd av den ökande beskogningen. Detta innebär att uppemot 43 arter kan ha ökat. Beskogningen bör även ha missgynnat arter som törnsångare, stenskvätta och hämpling, men dessa arter har inte heller dokumenterats. En annan art som har minskat, men inte dokumenterats, är göken. Om dessa fyra odokumenterade arter räknas med har 25 arter minskat. Av de arter som ökat var 24 okända som häckfåglar 1954-1964 och av dem som minskat har bara sex helt förlorats sedan dess – orre, raphöna, kustlabbe, göktyta, sävsångare och gulsparv, den förstnämnda sannolikt för överskådlig tid. Netto har då skärgårdens lista av regelbundet häckande fåglar ökat med 18 arter! Antalet är anmärkningsvärt stort; av de 75 arter som idag häckar regelbundet är alltså nästan en tredjedel nytillkomna under de senaste 60 åren! Det har

nog knappast skett så stora förändringar i andra skärgårdar i landet?

Magiskt återbesök efter 60 år

En konsekvens av min första artikel blev att Gösta Olofsson på Donsö erbjöd att ta med mig på en båttur ut till fyrplatsen Yttre Tistlarna och bl.a. ringmärka tobisgrisslor som jag själv gjorde där för 60 år sedan. Dagen före midsommar 2023 tog min hustru och jag skärgårdsbåten från Saltholmen till Styrsö Bratten där vi möttes av Gösta med motorbåt. Det blev verkligen en sentimental journey! Vädet var strålande och öarna lika skimrande som jag mindes dem från min ungdom. Vi rundade Styrsö och drog sedan söderut förbi de magiska Rävholmen, Lökholmen, Kungsö, Tornö, Kalvholmen och Inre Tistlarna, samtliga nu ingående i Vrångöskärgårdens naturreservat. Vi gled alldeles intill inre Tistlarna som nu täcktes av en jättelik koloni av storskarv som under senare år fått sällskap av toppskarvar, detta år hela 24 par! Väster om oss sträckte sig mot havshorizonten den långa raden av öar och bränningar som gjort Tistlarna så fruktade i gångna tider. De har följaktligen dramatiska namn som Dödsallen, Dödsalleflu o s v. Nu var det bara en sjömil öppet vatten tills vi nådde det smala och vindlande inloppet till den lilla hamnen på Yttre Tistlarna. Här skulle Gösta, som sagt, märka tobisgrisslor. Tyvärr klarade jag inte hela vägen fram till kolonien utan ramlade ett antal gånger bland stenbumlingarna. Britt-Marie och jag satte oss istället och beskådade det rika fågellivet kring oss. Gråtrutar, vackra skiffervingade silltrutar av rasen intermedius, fisktärnor, ejdrar, småskrakar, strandskator; alla de typiska häckarterna för Västkustens ytter-skärgårdar. Åtskilliga skärpiplärkor sjöng eller lockade och det var en glad överraskning eftersom jag vet att arten starkt minskat längs Västkusten. Så uppenbarligen inte på Tistlarna!

När Gösta kom tillbaka efter ringmärkningen återvände vi till den lilla hamnen. Där möttes vi av en man som kom simmande genom det trånga sundet nordost om hamnen. Han kom från en segelbåt som låg, till synes för ankar, strax utanför sundets utlopp. Men båten hade inte alls ankrat utan stod hårt på grund, som så många andra båtar gjort under gångna tider bland de farliga skären. Gösta fick ge sig ut och dra loss den innan vi kunde starta hemfärden mot Saltholmen. Dagen hade varit magisk och minnen från gångna tider dansade ringdans i mitt huvud!

☒

STIG HOLMSTEDT

Foton: Förutom författarens privata och de som försetts med namn, Styrsö sockens hembygdsförening som tackas för lån av historiska bilder.

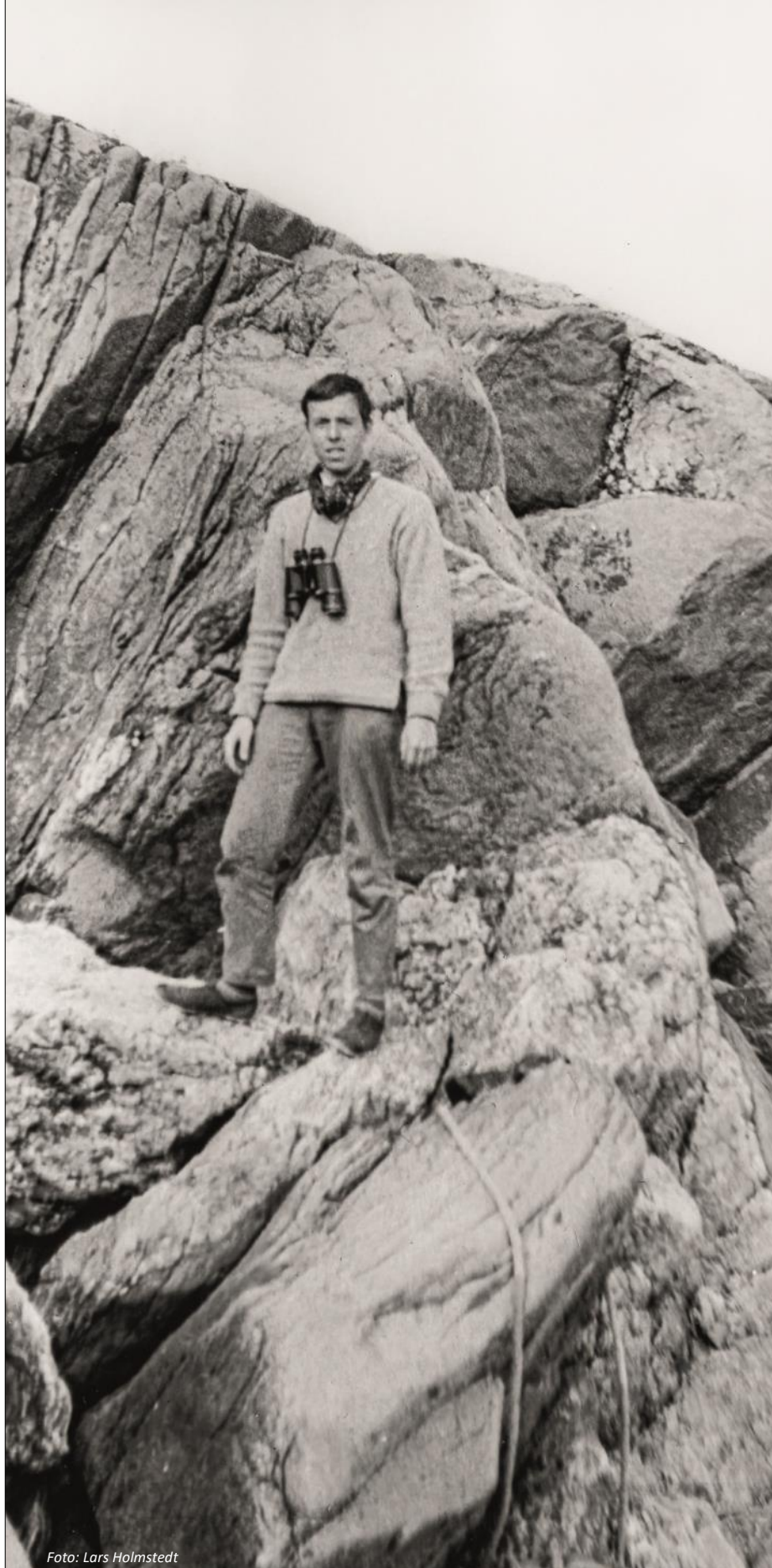

Foto: Lars Holmstedt

Vandringarna våren 2024

De populära vandringarna på söndagar ifrån Väsby gård och tisdagsvandringarna i maj kring Säbysjön fortsätter att locka. Bra utdelning blev det också på de flesta och exempelvis tisdagsvandringarna gav lite drygt 50 arter per gång. Det kom som mest över 30 personer på båda kategorierna och det måste man säga är ett tecken på att de fyller sin plats. Vid den första tisdagsvandringen fick vi dessutom se

häckande gröngöling, eller kanske man ska säga häckningsförsök. Vid kommande vandringar var de borta. Kanske blev de störda av närheten till parkeringen. Vandringarna kommer att fortsätta under hösten och med stor sannolikhet finns de med i vårprogrammet igen. Vi kan även meddela att Benke Sundberg kommer att leda en av dem nu i höst... efter en viss saknad. ☒ (US)

Skåda med andra sinnen...

- om användning av tekniska hjälpmedel i skådandet.

Alla som skådat ett tag vet hur viktig del i skådandet fåglarnas läten är. Det hjälper en att upptäcka och artbestämma och ibland är det, det enda sinnesintrycket. Vi använder kameror för att bevara och granska synintrycket men vad finns det att använda sig av på ljudsidan?

På innekvällen med Teet Sirotkin presenterade han den hel del tekniska prylar för att spela in och analysera fågelsång och locklåten. Här kommer en kort genomgång av vad som nämndes då och ytterligare några tips. Det finns två kategorier när det gäller ljudinspelning, en där du spelar in i fält och sparar för att senare lyssna och titta ljudet för själv analysera, kategorisera och katalogisera inspelningen. I det andra fallet tar man hjälp av en telefon/dator för att i realtid artbestämma ljudbilden. Men låt oss starta med grunderna.

Ljud är som ni vet tryckförändringar i luften. Långsamma förändringar, låg frekvens, uppfattar vi som ett mörkt ljud, snabba förändringar, hög frekvens som ett ljuset. När vi är unga så kan vi uppfatta frekvenser från 20 Hz, 20 svängningar per sekund, upp till 20 000 Hz. Med ålder så tappar man de högre frekvenserna för att runt 60-års ålder höra upp till 10 000 Hz. Kungsfågel och Järpe ligger mellan 8 000 – 10 000 Hz och är de svenska fåglar som ligger högst i frekvens. Mänskligt tal ligger mellan 300 – 3 500 Hz. Ljudstyrka mäts i dB och fågelsång ligger oftast runt 40 dB. Det kan jämföras med ett samtal som ligger på 60dB. Det viktigaste när man spelar in är att åstadkomma ett så bra signal-brusförhållande, som möjligt. En tyst omgivning är en bra grundförutsättning, jämför att försöka höra något bredvid en motorväg med en stilla glänta i skogen. I analogi med fotografering kan man säga att inspelningsapparaten är kamerahuset och mikrofonen är objektivet. Bra inspelningsutrustning har lågt egenbrus och gott om utrymme för att lagra inspelningar. Mikrofoner bör vara känsliga upp till 10 000 Hz för att fånga upp fågelsång. De kan plocka upp allt ljud runt omkring (vidvinkel) eller fokusera i en riktning, ibland med hjälp av en parabol (teleobjektiv)

Mobiltelefonen, med inspelning och mikrofon i ett, är ett utmärkt första steg och för att förbättra inspelning med telefon kan man skaffa en extern mikrofon. Det ger ett bättre signal-brusförhållande och en mikrofon med riktverkan ger också möjlighet att fokusera på de intressanta ljudet. Danska RØDE har flera modeller som går att

Ljudutrustning

av

ÅKE JERNBERGER

koppla in i telefoner, de kostar runt 1000-lappen. Ett annat alternativ är Zoom iQ7 (iOS) eller AM7 (Android) som har en tillhörande inspelnings app.

Ofta duger det med den inspelnings App som kommer med telefonen och det finns åtskilliga att andra ladda ned.

Nästa steg upp är att skaffa en diktafon som ger mycket mer minnesutrymme till inspelningar och har bättre prestanda än en telefon. Zoom H1 Essential (~1400 kr) och Olympus LS-P5 (~2400kr) är två populära alternativ. Även dessa kan förses med externa mikrofoner för riktverkan. De har ofta rejält med minnesutrymme och kan lagra timmar med inspelningar, så att man kan lägga ifrån sig utrustningen medan man skådar för att senare lyssna igenom vad som flög förbi.

Ljudbox Song Meter mini från Wildlife Acoustics

Passiva Inspelare

Om man vill spela in över lång tid utan att vara närvarande så finns det batteridrivna lådor som man kan sätta upp i trädgården eller på ett träd ute i skogen. De spelar in på ett minneskort och det är minneskapaciteten och batteriet som sätter gränsen för hur länge den kan spela in. Man ställer in inspelningschema m.m. med en app som kopplar sig med Bluetooth till enheten. Wildlife Acoustics är störst på marknaden med boxar från 3 000 kr och uppåt. När boxen har spelat in över en period. Tar man hem minneskortet överför filerna till datorn för uppspelning och katalogisering.

Mikrofoner

En mikrofon är en relativt enkel komponent där ljudvågornas vibrationer omvandlas till elektriska signaler. En bra mikrofon har hög känslighet, tillräckligt frekvensomfång och lågt brus. De benämns ofta med avseende på sitt upptagningsområde:

Rundtagande, omni (eng. omnidirectional), är lika känslig i alla riktningar. Oftast är mikrofoner i mobiltelefoner rundtagande. De är relativt okänsliga för vinddrag.

Kardioid, njure eller bara riktad mikrofon, är en mikrofon som främst tar upp ljud framifrån. De flesta handhållna mikrofoner är av denna typ.

Shotgun, denna typ av mikrofon utförs med ett långt rör, interferensrör, med slitsar på sidorna placerat framför mikrofonkapseln. Interferensröret, som kan vara från 10 centimeter upp mot en meter långt, släcker ut ljud som infaller från sidorna med hjälp av interferens.

Paraboliska mikrofoner, där det i ännu högre grad krävs att man siktar på objektet som ska upptas är motsvarigheten till fotografins teleobjektiv är parabolmikrofonen och precis som med långa objektiva så springer prislappen i väg. En favorit hos många är Telingas parabol, en på 22 tum kostar runt 10 000 kr för enbart parabol, en passande mikrofon runt 5 000 kr.

För att minska vindbrus kan man sätta en mössa av päls på mikrofonen, en s.k. dead cat. De brukar finnas som tillbehör eller eftermarknadsprodukter.

Uppspelning och redigering

Förutom att spela upp sina inspelningar så vill man ofta redigera spårerna i mobilappen eller ännu bättre, ladda ner ljuden till egen dator och använda lämplig programvara. Dessutom vill man titta på ljuden i formen av ett sonogram, vilket kan ge många ledtrådar till vilken art som det kan vara. Det är faktiskt genom bildanalys som BirdNET kommer fram till vilken art det är.

Ett sonogram är ett diagram men tiden på x-axeln och ljudets frekvens på y-axeln.

För att lägga till ytterligare en dimension visas ljudstyrkan i en färgskala eller i mättnad för ett svartvitt sonogram. Bild 1 är ett exempel på näktergalssång.

Det finns gratis mjukvaror som Audacity, WavePad, Raven Lite. För den mer ambitiösa finns utmärkta Adobe Audition.

Förutom att spela upp och titta på sonogrammet, kan man i programmen skära bort oönskade ljud som att folk pratar och bara välja det bästa avsnittet på ett par minuter. Man kan till och med ta bort brus från ljudspåret. Observera att det är bäst att inte konvertera WAV-filen till en komprimerad MP3-fil eftersom man tappar detaljer om ljudet. Dock tar MP3 tar mycket mindre lagringsutrymme så i vissa situationer kan det vara användbart.

Till Wildlife Acoustics boxar finns Kaleidoscope Lite, Kaleidoscope Pro är mjukvara för att visualisera, analysera och spela upp de

inspelade filerna och utföra sorteringar namngivning, m.m.

När filen är redo att delas så laddar man upp dem till *eBird* och till *Xeno-Canto* (endast ens allra bästa inspelningar). Se till att notera en beskrivning av ljudet (kontaktsamtal, larmsamtal, flygsamtal, uppfödningssång, flygsång), vilken utrustning som använts för inspelningen, plats, höjd, tid och datum.

Xeno-Canto

Xeno-Canto är en websida dedikerad till delandet av alla sorters naturljud. Det är en enorm databas med nära en miljon inspelningar av 11 895 olika arter, där fåglar är den dominerande gruppen. Alla ljuden är fritt tillgängliga och går att lyssna på hemsidan eller ladda ned. Om man skaffar sig ett konto kan man också ladda upp sina inspelningar och få hjälp med artbestämningen. Websidan hittas på adressen: <https://xeno-canto.org>

Om man vill komma åt *Xeno-Canto* från telefonen rekommenderas appen *Aves Vox* som gör det enkelt att söka efter arter och ladda ned det man är ute efter.

Man kan inte diskutera fågelsång utan att rekommendera att läsa och lyssna till "*The Sound Approach to Birding*" den finns som eBok online på:

<https://soundapproach.co.uk/the-sound-approach-to-birding-web-book/>

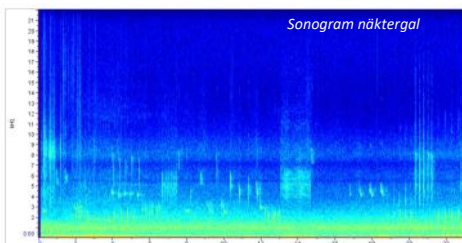
Inspelning med identifiering

Cornell Lab of Ornithology och Chair of Media Informatics at Chemnitz University of Technology har utvecklat en forskningsplattform som strävar mot att kunna identifiera fåglar med hjälp av ljud i realtid och i stor skala genom maskininläring. Den AI plattformen heter *BirdNET* och finns tillgänglig för en mängd hårdvaror och operativsystem.

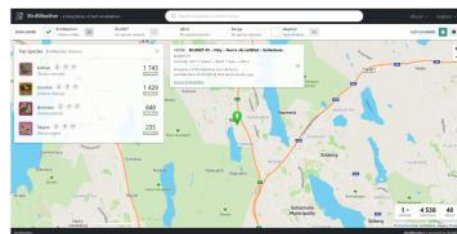
Som skrivits i JOK-bladet tidigare så finns appen *Merlin*, som använder BirdNET och kan laddas ned gratis för både iPhone och Android telefoner. Förutom att spela in så identifierar appen arter på ett ögonblick. Ett paket med arter för den region man befinner sig i, laddas ned, sen kan den automatisk identifiera vad den hör. Om man vill kan man spara inspelningarna för att senare överföra dem till datorn. Ett tips är att INTE ladda ned paket med arter för helt andra regioner eftersom risken för att appen tar fel på art ökar.

En annan App från Cornell Lab är *BirdNet* som också kan identifiera arter. Den spelar in och visar ett sonogram, (grafisk bild av ljudet) från vilket man kan välja ett stycke och be om identifikation. Den rapporterar också anonymt position och tid till websidan Birdweather för varje identifierad art. BirdNET finns också för passiva inspelare, *BirdWeather's PUC* är en sådan som kostar runt 3 000 kr. Den kan man både ha stationärt och bära med sig på sina exkursioner. *HaikuBox* (som än så länge bara säljs i England), är en stationär box som kan skicka notifieringar till en mobil när den hör en ny art i t.ex. en trädgård.

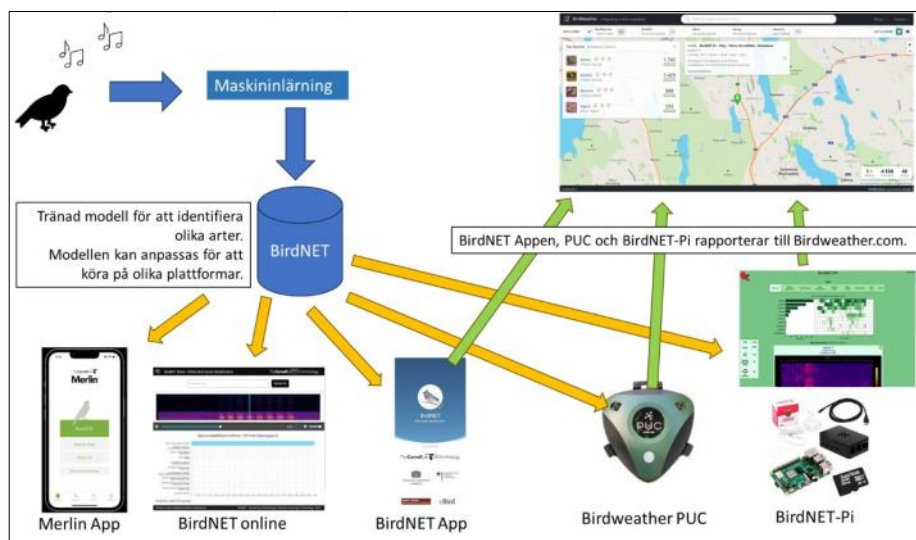
För den med lite datorvana från Linuxdato-

rer är det relativt enkelt att skapa sin egen ljudbox med en enkorts dator som *Raspberry pi* och en USB mikrofon. All nödvändig mjukvara är gratis och finns på den stora delningsportalen *Github*, där det också finns installationsmanual och forum om man råkar ut för problem. *BirdNET-Pi* visar sin information som en websida i hemmanätet. Startsidan, visar dagens topparter, enligt senaste detektering men

Weather PUC – med miljösensorer och en neural motor i ett väderbeständigt hölje – BirdWeather underlättar enkel inspelning och automatisk molnbearbetning av fågel-ljud, vilket underlättar bevarandeinsatser och ekologiska studier. Genom att analysera fågelpopulationsbeteenden och förändringar ger BirdWeather värdefulla insikter om miljöförändringar och engagerar allmänheten i globala medborgarvetenskapliga initiativ

det finns många olika vyer inklusive ljudnedladdning, och statistik över dygnet för när arter hörs, med mera.

Även BirdNET-Pi som den här konstellationen kallas kan rapportera sina fynd till websidan Birdweather. Undertecknad har en på sin tomt som kan hittas på: <https://app.birdweather.com/stations/4396>

Vad är BirdWeather?

"*BirdWeather* är en banbrytande visualiseringsplattform som utnyttjar BirdNETs artificiella neurala nätverk för att övervaka fågelvokaliseringar globalt genom 2000 aktiva ljudstationer (och växande). Plattformen fungerar som ett omfattande digitalt förvar under utveckling, tillgängligt via ett användarvänligt kartgränssnitt som visar dataintegration i realtid. Utrustad med avancerad bioakustisk teknik som *Bird-*

genom sin webbinstrumentpanel och mobilapp" Så långt deras egna ord om plattformen.

Birdnet är fylld av användbara funktioner för den nyfikne skådaren. Bilden ovan visar när man valt en enda "station". I fönstret till vänster visas en topplista med de arter som har flest detektioner.

Om man väljer en art så visas alla stationer världen över som har hört arten det senaste dygnet. I bilden ovan så är grönfink vald och alla stationer utom en har hört grönfink de senaste 24 timmarna. ☒

(Mer teknik i kommande nummer!)

Sjuttiosju (77) medlemmar har inte betalt sin medlemsavgift för 2024. De håller nu sitt sista JOK-Blad i sin hand.... (Men det gäller väl inte dig!?)

Mer och mer tjejer inom fågelskådningen!

I dag är kvinnor fortfarande underrepresenterade/underrepresenterade inom många områden i livet, det inkluderar även fågelskådning.

Det har gjorts studier som visar att diversiteten, och det inkluderar könsdiversiteten, leder till nya idéer och ett annat synsätt som kan bidra till framgång i en organisation. Att helt enkelt ha flera synvinklar representerade är fördelaktigt, inte minst då 98% av vårt egna tänkande går i samma banor. Det är därför av stort värde att vi för dialog med andra som har en annan bakgrund än vår. Trots att det finns få kvinnor i vissa mansdominerade områden så lyckas vi utmärka oss inom dem, inklusive fågelskådning.

Om man tittar på medlemmarna i JOK är endast ca 30% kvinnor. Styrelsen utgörs av 33% av kvinnor (Yasmin, Ingrid och Luiza). Ingrid är ledamot och ansvarar för familjeaktiviteter. Yasmin är sekreterare och Luiza är kassör. Även utanför styrelsen finns det kvinnor som gör viktiga insatser som exempelvis Karin Callmer som med sitt team driver JOK:s del av Naturkaféets verksamhet. Den här artikeln är till för att lyfta fram kvinnor inom fågelskådning och deras insatser. Då JOK startades 1961 var ingen av medlemmarna kvinnor, den första kvinnliga medlemmen gick med 1988, dvs 27 år efter att JOK bildades. Gunilla Hjorth var den första kvinnan som satt i styrelsen. Hon var aktiv i styrelsen mellan 2000–2004. Hon tyckte att männen i styrelsen var väldigt duktiga och det var mycket att leva upp till. "Man ligger lite lågt. Man känner inte att man har samma kunskapsnivå" När jag frågade henne om hon tror att hon skulle stanna längre i styrelsen om det fanns fler kvinnor då svarade hon: "-Kanske, jag är med i BirdLife nu och där är balansen bättre, så kanske att det kunde ha spelat en roll".

Några av de kvinnliga fågelskådarna i Sverige har fått ett nationellt och internationellt erkännande. Ett exempel är Gigi Sahlstrand. Hon har varit aktiv sedan 2012 och jobbar heltid som fågelguide och reseledare. Hon driver företaget Fågelguidning AB ihop med sin sambo. Hon har skrivit den prisbelönta boken *Börja skåda fågel* ihop med författarkollegan Eva Stenvång Lindqvist, är initiativtagare till riksnätverket Rapphönan och varit engagerad i flera fågelföreningar. Idag sitter Gigi med i riksstyrelsen för BirdLife Sverige. Hon har även varit medlem i JOK mellan

Inblick: Kvinnor i fågel- skådningen av LUIZA DE LANGE

Phoebes Womens Birding Group den 5 maj i år i Fort Lauderdale, Florida, USA. Foto: Paddy Cunningham. Kvinnor har dominerat fågelskådandet i USA sedan länge, särskilt äldre kvinnor. Men det gäller även här i Sverige också, dock skådning av en annan sort än den som domineras av män. Det rena tävlandet har länge varit förbehållet män, medan nybörjarkurser i fågelskådning alltid intresserat fler kvinnor än män.

Kungsfiskare, foto: Anna Lyubutova. En av JOK-Bladets flitigaste kvinnliga medarbetare, med massor av förstklassiga foton.

2002 och 2016. Gigi satt 12 år som vice ordförande i Stockholms Ornitologiska Förening (StOF) där hon slutade 2019. Gigi var även ledamot i Mälarsörnas Ornitologiska Förening (MOF) i 11 år, där hon slutade 2021 pga en flytt. Gigi har även varit med i styrelsen för Club300 och Sundregruppen (ringmärkning) på Gotland. När jag pratade med Gigi om den största utmaningen med att vara kvinnlig fågelskådare sa hon: "När jag började skåda fågel i mitten av nittioalet var jag verkligen en udda fågel, det fanns väldigt få kvinnor och

knappast någon i trettioårsåldern, som jag var då. Man fick ha ganska vassa armbågar för att tas på allvar men samtidigt jobbade jag då i IT-branschen som var väldigt mansdominerad så jag hade vanan inne. 2005 började jag leda tjejresor för Stockholms ornitologiska förening, vilket blev en stor hit, redan där hade det börjat gro i mig att skapa ett nätverk för kvinnor men det blev först 28 februari 2009 som Rapphönan startades, vi firar alltså 15 år strax. Flera hundra anslöt sig ganska snart, det var många kvinnor där ute som funderade på att bli fågelskådare men inte visste hur de skulle sätta igång och kände sig lite osäkra för att gå till en fågelklubb, speciellt om de hade "ornitologisk förening" i namnet. En vision med Rapphönan var att den inte skulle behövas efter tio år, och så är det faktiskt nu. Många kvinnor hittar i fågelklubbar, har vänner mm. Många kvinnor sitter även på högre positioner i fågel-sverige, jättekul! Jag känner inte av direkt nu att det är så mansdominerat, jag har alltid majoriteten kvinnor på mina kurser, guidningar och resor. Men så klart, när jag "drar på kryss" (har 411 stycken nu) så är det så klart mest män. Men kvinnor och män skådar numera mer och mer på samma sätt och villkor. Tittar man på medlemsfördelningen i BirdLife Sverige så är 35 % kvinnor, så det kommer ta ett tag innan det blir lika." Vill du ta reda på mer om hennes arbete, besök: fagelguidning.se Gigi var en av kvinnorna som 2009 skapade Rapphönan Sverige för att främja kvinnligt kamratskap inom fågelskådningen. Rapphönan är ett nationellt nätverk för kvinnor som skådar fågel. Syftet med Rapphönan är att coacha kvinnor som skådar eller vill börja skåda fågel, samt att underlätta för dem att lära känna varandra och engagera sig i BirdLife Sveriges lokala/regionala föreningar och Club300. Rapphönan har idag cirka 15 lokala grupper. En av Rapphönan Stockholm aktiviteter är "RapphönePub" som träffas varje månad på Wokhouse på Regeringsgatan. Vill du gå med i Rapphönan så titta in på deras hemsida www.rapphonans.se eller Facebookgruppen "Rapphönanans vänner". Jag hoppas att den här artikeln har visat dig de olika områden där kvinnor är aktiva idag och vad som är möjligt, och jag vill särskilt uppmuntra kvinnor att gå med, komma med nya idéer och via nya synsätt göra JOK till en mångsidig och framgångsrik förening. ☒

Foto: Jim Hurley

Korpen, störst av tättingar, smart som en primat, gudarnas tjänare...

ÅR 1977 (eller var det möjligtvis 1978?) åkte jag och fem kamrater ner till Orust för en enveckas majsemester. Vi hade hyrt en stuga i en dalsänka invid en av Bohuslans många isskrapade bergknallar. Det var i början av min ornitologiska bana och året innan hade jag införskaffat mig en fin kikare - en *Optolyth Alpin 8x30* - ganska bra i jämförelse med de annars då vanliga *Kowa 10x50* som alla andra stådde med. Kikaren hade medfört att jag upptäckte en massa nya fåglar som jag inte kände till sedan förut, och med hjälp av den och en magnamtung nytukommen fågelbok, *Våra Fåglar* av Carl-Fredrik Lundevall med illustrationer av Staffan Ullström, hade jag nu börjat utveckla mig i riktning mot att bli fågelskådare på riktigt.

Redan den första morgonen, när vi intog vår frukost i solen utanför stugan, upptäckte jag att en korpfamilj uppenbarligen hade ett bo uppe på bergknallen bakom stugan. Så det blev genast bergsklättring och boletning uppe bland klippfyllorna. Jag var dock för oerfaren för att förstå att korpungarna redan hade lämnat boet och for omkring bland buskarna och tiggde mat av sina föräldrar. Så det blev aldrig något bo.

1978 var jag på semesterresa i Härjedalen, och hyrde stuga i Ljungdalen, inte långt från Helagsfjället. Efter en utflykt på Flatruet passerade vi Ljungdalens soptipp en bit utanför samhället, och där fullkomligt svärmade flockar av korpar som festade på tippat matavfall.

För oss stockholmare var dåför tiden korpen

Ett artporträtt av JOJJE LINTRUP

en helt okänd fågel. Kanske det fanns enstaka fåglar ute i skogarna långt utanför storstaden, men jag såg aldrig en enda korp under åren 1960-1980, trots att jag levde i Hässelby Strand, 150 meter från Mälaren och de väldigt lantliga Mäläröarna utanför.

Nuförtiden hör man korpens kraxande dagligen när man sitter i trädgården i Spånga och fikar.

Korpen i Sverige

Korpen har tidigare varit ovanlig i delar av Sverige, men under 1970-talet ökade den kraftigt och nu häckar korpen allmänt i hela Sverige. Fram till 1950-talet häckade merparten av landets population i Småland, norra Dalarna och inre Norrland. I många syd- och mellansvenska landskap hade arten utrotats, med några enstaka par på Stora Karlsö, vid Halle- och Hunneberg samt i västra väggar på Omberg. Korpen var en av de många arter som ursprungligen beskrevs av Carl von Linné i hans verk *Systema Naturæ* från 1758 och den bär fortfarande sitt ursprungliga vetenskapliga namn *Corvus corax*. Den är typart för släktet *Corvus*, som härstammar från det latinska ordet för "korp". Artepitetet *corax* kommer från det grekiska

κόραξ, ordet för "korp" eller "kråka".

Korpen har sitt utbredningsområde cirkumpolärt kring Norra Ishavet, dvs Europa, Asien och Nordamerika (se kartan).

Korpen på Järvafältet

Korpen häckar med några par på Järvafältet. Vi känner till bon vid Väsby gård, där den alltid är närvarande, södra delen av Ravalen, samt ett i den norra delen av fältet där den häckar i en kraftledningsstolpe. Därutöver häckar den säkert någonstans i den södra delen av fältet och på några ställen till. Korpen är en av de mest mytomspunna fåglarna. Förmodligen beror det på korpens svarta blänkande färg, asätande, säregna läte och dess rykte för "klokhet". Den har länge ansetts som en olycksbådande fågel och förknippats med döden. Som asätare som var känd för att äta människor som dött i krig eller avrättats blev korpen förknippad med de döda. I Sverige finns föreställningen om nattramnar, korpar som är spöken efter självmördare eller mördade människor som inte fått en kristen begravning, och i Tyskland en föreställning om korpar som de fördömdas själar. ☒

Höstprogram

Styrelsen återkommer nu med ett höstprogram som vi hoppas ska vara intressant och där alla kan hitta något. Allt från vandringar på Järvafältet till exkursioner utanför Järvaområdet. Som vanligt gäller att programmet kan komma att ändras och om så sker kommer informationen att uppdateras på vår hemsida <https://jokhemsida.se/> och Facebookgruppen *Fågelskådare på Järva*. Man ska alltid hålla sig uppdaterad framför allt när det gäller de exkursioner som sker utan anmälan.

Höstvandringar Väsby gård

De populära fågelvandringarna som bär Bengt Sundbergs prägel fortsätter under även under hösten 2024. Det är alltid på den sista söndagen i månaden och de datum som gäller för hösten är 25 augusti, 29 september, 27 oktober och 24 november. Vandringarna utgår alltid från Naturskolan vid Väsby gård klockan 09:00. Tempot är lugnt så att alla fåglar kan artbestämmas och alla kan hänga med. Lämplig klädsel och fikatermos gör vandringen extra trevlig.

Datum: 25 augusti, 29 september, 27 oktober, 24 november

Plats: Väsby gård

Exkursionsledare: Johan Wallin, Anders Joachimsson, Per Persson och Bengt Sundberg
Tid: 09:00

Svårighetsgrad: Lätt

Föranmälan: Ingen föranmälan behövs

Sträcksskådning

Sträcksskådningarna har blivit ett populärt inslag i programmet. Vi kör två aktiviteter även under hösten 2024. De två datumen är söndagarna 15 september och 6 oktober. I båda fallen sker aktiviteten vid 30-meterskärret och börjar 8:00 och slutar 12:00 men det finns personer på plats både före och efter.

Helgen 5 – 6 oktober är det en stor europeisk skådaraktivitet EuroBirdwatch. På lördagen och söndagen görs fågelräkning på många platser i Europa. JOK: s bidrag är sträcksskådningsaktiviteten vid 30-meterskärret den 6 oktober.

Datum: 15 september, 6 oktober

Plats: 30-meterskärret

Tid: 8:00

Exkursionsledare: Bestäms senare

Svårighetsgrad: Lätt

Föranmälan: Ingen föranmälan behövs

Råstasjön med Hasse Ivarsson 8 december

Vi fortsätter med Hasse Ivarssons vandringar runt Råstasjön och kanske Lötsjön om den är givande. De är bra möjligheter för skådning då den mörka årstiden sätter in. Vi startar med söndagen den 3 december. Ingen föranmälan behövs och rundturen är gratis för alla nuvarande och blivande JOK-are. Vi utgår från den stora parkeringsplatsen i närheten av tennishallen, dvs nordvästra hörnet av Råstasjön, i korsningen av Råsta strandväg och Sjövägen. Det är lätt att ta sig dit med kollektivtrafik genom T-bana till hållplatsen Näckrosen och då blir det en

promenad på ca 1 km ned till sjön.

Ta chansen att besöka Råstasjön som är en viktig pusselbit i den södra delen av Järvafältet med ett levande fågelliv året runt.

Med ett stenkast från nationalstadsparken går det inte att överskatta betydelsen. Alla arter pekats ut så förkunskaperna kan ligga på mycket modest nivå. Sjön har en fin strandpromenad vilket gör att det inte är någon ansträngande tur.

Datum: 8 december

Plats: Råstasjön

Tid: 10:00

Exkursionsledare: Ulf Svahn

Svårighetsgrad: Lätt

Föranmälan: Ingen föranmälan behövs

Utanför Järvafältet

Skåne västkusten 5 – 8 september

Den klassiska exkursionen till Skåne Västkusten som tagits upp igen på programmet sker detta år i en vecka som har hög sannolikhet för hård blåst. Vi bor på Mellbystands vandrarhem/bed and breakfast/hotell och lägger upp rutterna i den riktning som ger mest ur ett fågelperspektiv. Vindar och annat kan snabbt ändras. Det är rovfåglar, vadare och sjöfågel som är fokus. Kostnaden beräknas ligga på ca 4000 kronor per person då vi planerar för hyrbil och vi kan max vara 8 personer.

Datum: 5 – 8 september

Plats: Boende Mellbystrand, skådning från lämpliga lokaler Skåne – Västkusten

Svårighetsgrad: Medel (långa vandringar kan förekomma)

Föranmälan: Anmälan till

ulf.svahn@gmail.com från 1 juli till 14 juli.

Kostnad: ca 4 000 kronor per person

Öland i raritetsveckan 16 – 20 oktober

Som vanligt genomförs en resa till Öland. I år går vi tillbaka till att försöka med den så kallade raritetsveckan 42. Gustav Knall med bas på Öland, kommer att vara fågelguide med mycket goda kunskaper om landskapet och var rariteterna kan hittas. Vi reser i hyrbil och bor på Ås vandrarhem och äter gemensamt lagad middag. Vi kan max vara 8 personer.

Datum: 16 – 20 oktober

Plats: Öland

Svårighetsgrad: Medel (enskilda vandringar kan vara ansträngande)

Föranmälan: Intresseanmälan till

ulf.svahn@gmail.com från 15 juli till 1 augusti.

Kostnad: ca 4000 kr

Medlemskvällar

Samtliga innekvällar är i Naturskolans lokaler vid Väsby gård och börjar kl. 19.00. Vi återkommer om innehåll men redan nu kan man sätta en bock i almanackan.

2 oktober Naturfotograf Arne Berneklint med foton från Ungern.

5 november Fotokväll med korandet av 2024 års bästa fågelfotografi samt teknik- och fotosamtal. Ledare Åke Jernberger.

Övriga aktiviteter

söndag 27 oktober mellan kl. 12 och 15 genomför vi en familjeaktivitet tillsammans med Naturskyddsföreningen i Järfälla

då vi gör fågelmat vid naturskyddsföreningens lokaler "naturinfo" vid Görvälns slott.

En lämplig aktivitet för barn och familj.

Håll dig alltid uppdaterad om ändringar genom att titta på hemsidan och Facebookgruppen "Fågelskådare på Järva".

Datum: 27 oktober

Plats: Naturinfo vid Görvälns slott

Ledare: Ingrid Stenman

Nyårsplocket i Nyköping 6 januari 2025

Som traditionen bjuder kör vi vår klassiker nyårsplocket i Nyköping, vilket brukar vara en bra start på det nya fågelåret. Igen ska vi försöka slå det hittills omöjliga målet med 60 arter i trakten av Nyköping. Som vanligt är det viktigt att gå in på hemsidans anslags-tavla alternativt på Facebookgruppen Fågelskådare på Järva för uppdatering. Vi har bara behövt ställa in en gång på grund av vädret, men man vet aldrig hur vädret blir. Målarter är bergand, salskrake, skägges m. fl.

Vi åker i egna bilar och reglerna för detta finns på hemsidan. Det får inte bli fler än tre bilar då antalet platser är begränsat. Lägg med ditt mobiltelefonnummer och om du har tillgång till bil i intresseanmälan. Bilen måste vara utrustad med dubbdäck alternativt 4-hjulsdrift.

Datum: lördagen 5 januari

Plats: Trakten kring Nyköping

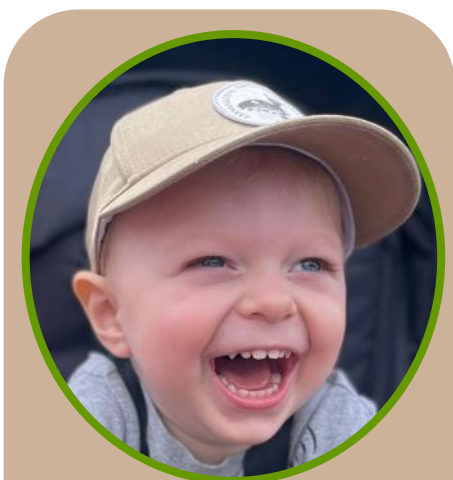
Tid: Samling 7:30 vid Brandholmens reningsverk

Exkursionsledare: Ulf Svahn

Svårighetsgrad: Medel (långa promenader och svår terräng vid snö)

Kostnad: Bilkostnad enligt ersättning för egen bil ca 450 kr per person

Föranmälan: Till ulf.svahn@gmail.com från och med 20 december till 31 december max 3 bilar. Person med bil har företräde. ☑

Så här glad blir man när man fått en ny fin mössa med JOK:s tygmärke på! Köp ett märke själv, och fäst det på mössan, ryggen eller jackan!

Axel 1½ år, foto: Erica Lintrup (moster)

Rapporter

Biologiska mångfaldens dag

firades som vanligt vid kyrkdammen vid Järfälla kyrka i Kommunens regi. Fler föreningar ställde upp i år än tidigare. Nya för året var biodlare och Görvälslammet. Tur med vädret hade vi, och många gick vår fina tipspromenad om natur och fåglar. ☒ (IS)

Biologiska mångfaldens dag hölls även i Stockholm, i Akalla, där STOF höll ställningar-na för fågelskådarna. ☒

Setts sen sist...

Årets två första kvartal ger en lista på 170 fågelarter. Det är två upp mot föregående år och en upp mot 2022. En ganska normal start på året med andra ord. Efter en sträng vinter med mycket kyla, temperaturunderskott och isar som har legat länge blev det helt plötsligt väldigt varmt, soligt och skönt i maj. Juni har börjat på samma sätt, men vi ser att det blir en ändring emot mitten av månaden. Vi har haft en vår med ett temperaturunderskott i maj och en juni månad som har börjat även den ganska kallt. Maj var temperaturmässigt väldigt mycket upp. Över 2 grader jämfört med medeltemperaturen för perioden 1991 – 2020 i vårt område. Hur sommaren blir vet vi väldigt bra i efterskott och att gissa är inte särskilt produktivt, men vi får hoppas på det bästa vad nu det är. Med 170 arter är det helt enkelt för många för att lägga upp allihop så är kommer ett axplock av de mest intressanta.

Falkar

Vi har haft en fin vår med många falkar som har passerat och någon som vi vet brukar häcka i området. Än så länge har aftonfalken inte visat sig, men vi ska väl ha något kvar till hösten.

Tornfalk

Tornfalken har tidigare häckat på såväl norra som södra och vi kan bara hoppas på att det blir någon häckning i år, men det är för tidigt att säga något om det redan nu. Inga noteringar hittills indikerar häckning. Totalt sett har vi haft 14 observationsdagar under våren hittills från såväl norra som södra Järvafältet. Att de flesta är från 30-meters förvårar säkert ingen, men det finns även observationer från andra håll. Granholmstippen med sin fina utsikt är också ett säkert ställe.

Stenfalk

Stenfalken brukar vara en typisk höstfalk. Har vi tur får viden på höststräcket tillbaka. I år kunde vi få in den redan 1 april. Långt ifrån ett aprilskämt alltså. Den kom in och satte sig dessutom och visade upp sig fint under

några minuters tid. En honfärgad fågel som sedan fortsatte sin färd norrut till häckningsområdena i norr.

Pilgrimsfalk

Även pilgrimsfalken brukar vara vanligare på höstarna i samband med sträcket söderut, men även för pilgrimsfalken blev det en tidigare observation. En sträckande fågel observerades vid 30-meters den 24 april. Låt oss hoppas på att den och fler därtill återvänder till hösten igen. Gärna på någon av våra sträckskådningsdagar.

Lärkfalk

Lärkfalken är den falk som vi brukar ha häckande i området. I år verkar inte vara något undantag. Den första observationen är från 29 april från Granholmstippen och därefter duggar de rimligt tätt med 21 rapporter från oftast norra delen men även från södra. Vid ett flertal observationer har det varit två fåglar. Det är ingen Einsteingissning att det rör sig om ett par som kommer att åtminstone försöka häcka i området norr om 30-meters som vanligt.

Stäpphök

Stäpphök har blivit vanligare bland rapporterna. Det kan bero på att det faktiskt har blivit fler men också att skådarna har blivit bättre på att identifiera dem. De notoriskt svåra ungfågarna skiljs nästan bara med tillgång till fotografier då de är svåra att skilja från framför allt ängshök men även blå kärrhök. Icke desto mindre har tre observationer gjorts med tydliga fotografier där en dessutom är en utfärgad hane. En läcker fågel.

Beckasin

Vi har tre beckasinarter som brukar synas i Sverige och ofta kan vi ståta med att ha samtliga hos oss vid något eller några tillfällen. Enkelbeckasinen häckar hos oss medan de andra rastar hos oss ett tag och drar sedan vidare till sina häckningsplatser i norr. Den beckasin som saknas hittills i år är dubbelbeckasinen. Den brukar spela med en eller några få individer från 30-meters runt den 10 maj, men i år har det inte rapporterats några observationer. Vi får hoppas på hösten då den ibland har observerats på exempelvis 30-meters.

Enkelbeckasin

De första enkelbeckasinerna kom till oss redan den 15 mars och observerades då vid 30-meters. Därefter har de frekvent observerats vid de platser där de vanligtvis ses på såväl södra som norra Järvafältet. Som flest sågs 27 fåglar den 26 april från fågeltornet vid Säbysjön, och då rör det sig om fåglar som i hög grad stannar till och ska vidare till andra häckningsplatser.

Dvärgbeckasin

Även denna art är en typisk sträckfågel och brukar synas framför allt på vårsträcket men även på hösten. Det är en tuff rackare som tål att det blir lite kallare och snöigare och brukar kunna ses även i mars vissa år. Den häckar i blöta myrområden i taigaområdet och där är det inte alltid solsken och medelhavsvärme. Den första rapporten ifrån i år är från 4 april och därefter rapporterades den med ojämna mellanrum till den 22 april.

Göktyta

Denna fågel som har det lite besvärligt är under lupp ifrån bl.a. flera personer inom klubben med fokus på Järvafältet. Häckningsresultatet har inte varit upplýtt under de senaste åren och den har rapporterats vid 14 tillfällen under våren fram till 5 juni. Det är lägre än för föregående år som i sin tur inte var något bra år. Det ser alltså ut som att det går sämre för arten vilket väcker oro inför framtiden. En känd häckning genomfördes på Järvafältet, och ringmärktes.

Bivräk

Bivräken har häckat inom vårt rapportområde och frågan är om den kommer att göra det i år. Den har i alla fall rapporterats med start den 20 maj då 1 fågel rapporterades förbiflygande vid Hesta gård. Totalt har det skett 5 rapporteringar under perioden fram till 5 juni vilket är i nivå med föregående år. Låt oss hoppas på häckning någonstans så att vi kan få njuta av denna intressanta fågel under sommaren.

En svala gör ingen sommar brukar det heta och i år är det dessutom som att vi inte har en enda backsvala rapporterad. Ladusvala och hussvala finns i normal omfattning men det är verkligen tragiskt att det går så dåligt för backsvalan. I de tre grustag som undertecknad har ansvaret för att inventera i närområdet finns per mitten på maj ingen häckning. Det har tidigare varit två häckningar med totalt flera hundra bohål fördelat på dem. Arten är under lupp genom STOF och vi gör det vi kan för att hjälpa till. Den backsvalehögen som vi tillsammans med Sollentuna och Järfälla kommuner lade upp för några år sedan finns kvar och vi har högta-lare med lockrop där för att eventuellt kunna få ned några svalor till häckning.

Sångare

Det går inte att gå förbi sångarna när man gör en sett

sedan sist på våren. De vanliga sångarna är redan på plats och i ganska normal omfattning. De mer ovanliga får egen rubrik nedan. De sångare som vi hittills saknar som i och för sig inte är årliga är busksångare, trastsångare och vassångare så ut och leta.

Härmsångare

Den lilla fina gult färgade sångaren som tidigare kallades för gulsångare har rapporterats från såväl södra som norra delen. Den första observationen gjordes den 14 maj och därefter har den rapporterats vid 7 tillfällen till. Det är i nivå med föregående år om än något lägre. Kul fågel som alltid ställer till lite problem för "Merlinappen" som hjälper till med läten, då härmande fåglar gärna dyker upp som förslag.

Gräshoppasångare

Igen har vi gräshoppasångare på Järvafältet och med ett enda undantag vid Pommern under kraftledningen. Det är ett ställe den har återvänt till och man kan fråga sig om det är häckning eller ej. Man kan alltid hoppas. Den här fågeln var väldigt samarbetsvillig och många fick med sig den på årslistan. Att jämföra med 2023 års fågel som bara var där under en dag.

Kärrsångare

Kärrsångaren har även i år kommit tillbaka till sitt och vårt favoritställe vid Järfälla kyrka och den anlagda vatten-parken. Det är dessutom 1 och sannolikt två individer vilket gör det extra roligt. Full fart på dem har det varit under lång tid. Första rapporten är ifrån den 28 maj. Ett exemplar har också rapporterats från Råsta gård den 5 juni. Den brukar dyka upp på andra ställen så vi har kanske fler att vänta framöver

Flodsångare

En sjungande flodsångare har dykt upp på norra delen. Det är inte helt vanligt. På 2000-talet är det bara tre år som kan ståta med flodsångare och det är hela 10 års sedan den var här senast. Första rapporten var från Säbygård från den 27 maj men sedan dess har den flyttat upp till Ålsta hage där den i skrivande stund fortfarande är aktiv.

Svart rödstjört

Den svarta rödstjärten brukar häcka på de mest märkliga ställen där man inte tycker att en fågel skulle vilja bo. I år har både hane och hona observerats i området kring kyrkdammsparken vid Järfälla kyrka med start 15 maj. Eftersom det är både hane och hona inblandad kan vi hoppas på en häckning någonstans

Brandkronad kungsfågel

Efter förra årets många observationer av den brandkro-nade kanske man inte ska vara förvånad över att den dök upp i år igen. Besvikelsen är väl att den bara hördes vid ett tillfälle. Tiden är dock inte ute så även här gäller att ut och leta.

Småfläckig sumphöna

Den småfläckiga som den lite skämtsamt kallas har även i år hörts på fältet. Den första observationen gjordes den 10 maj vid Väsbysjöäng och den har därefter sporadiskt hörts vid 30-meters runt den 20 maj. Något bättre än föregående år då den bara hördes vid ett tillfälle, men fortsatt ganska liten närvaro.

Kornknarr

Kornknarren är inte årlig hos oss. Den hördes första gången från 30-meters den 3 juni och är väl möjligen igång fortfarande i skrivande stund 5 juni. Totalt har den rapporterats under 13 av åren på 2000-talet.

Ägretthäger

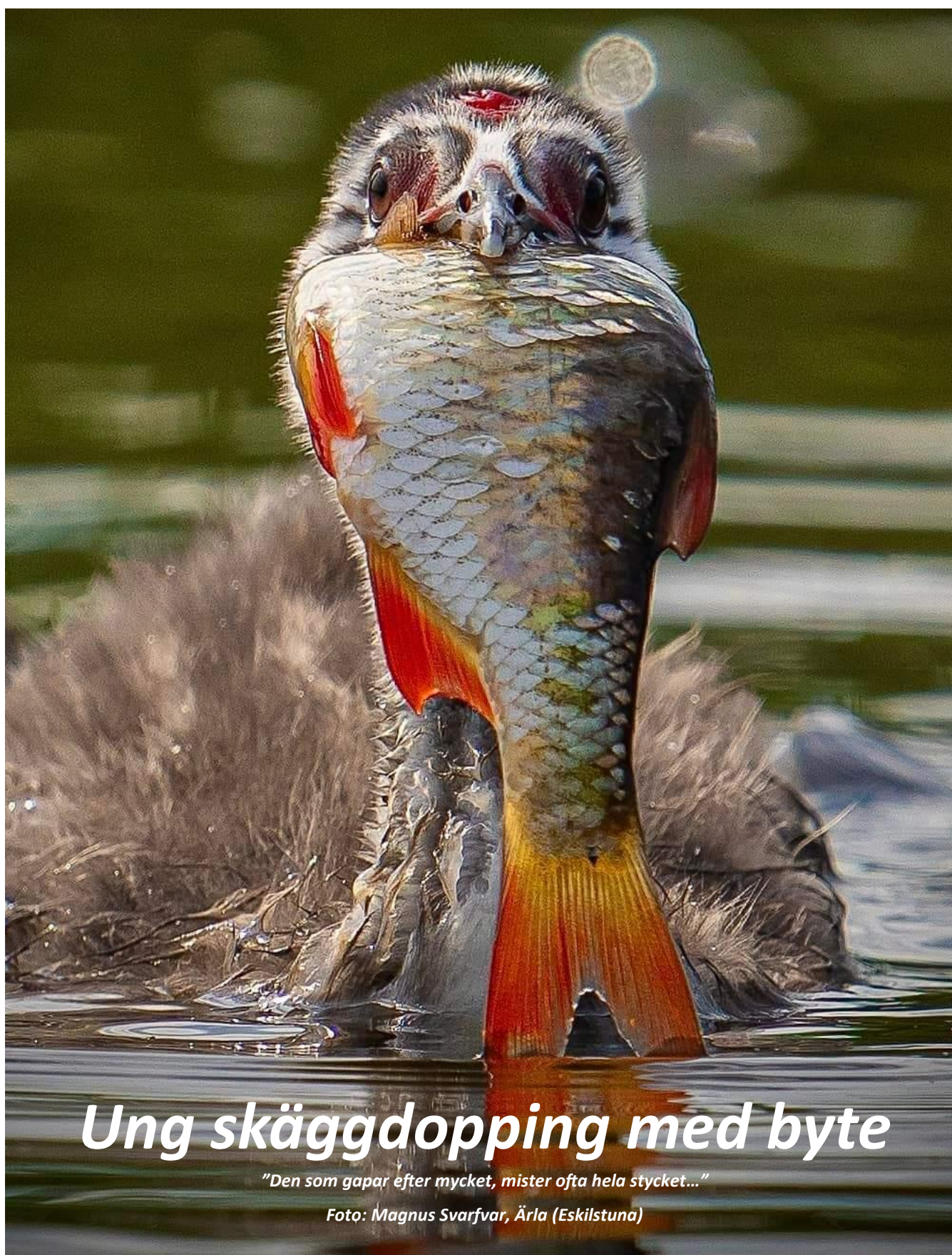
Ägretten är närmast årlig nu och i Fysingen eller Hjälstaviken pratar vi inte om enstaka utan många. I år har vi hittills bara haft sträckande fåglar vid tre tillfällen. Vi får hoppas på fler till hösten. ☒

Svårt att locka seglare och svalor

Trots att vi har använt ljuduppspelning med lockrop vid såväl backsvalehögen som tornseglarholkarna har vi inte lyckats locka några fåglar till något av ställena. Det visar hur svårt det är även om man tror att man gör rätt. Ljuduppspelning med lockrop är något som borde dra till sig intresserade spekulanter, men det har inte lyckats i år heller. När det gäller backsvalehögen kanske vi ska ta ett nytt tag. Från styrelsen sida kommer vi att kontakta de berörda kommunerna Sollentuna och Järfälla för att se hur vi ska hantera frågan. ☒

Posttidning

Ej retur

Ung skäggdopping med byte

"Den som gapar efter mycket, mister ofta hela stycket..."

Foto: Magnus Svarfvar, Ärla (Eskilstuna)